

AZ ÉMBER**GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA****Szegény Kun Béla!**

Kik a Népszavát meg akarták ölni

Hogy lettem szocialista?

Irta: Linder Béla, volt hadügyminiszter

Szovászky Márton tragédiája**Kolonics, a rendőr-vértanu****Mi történik a rendőri cellákban?****Mágnások és dzsentrik
a külügyminisztériumban****Salusinszky szerkesztő pausáléi****Ujabb leleplezések a lakáshivatalban****József főherceg olaja****Karl Kraus leleplezé-
sei Károly királyról stb.**

112

MUSKATLI KABARÉ

Minden este előadás 6 órakor
Vasárnap d. n. 3 órakor mérsékelt helyárak

BERKY LILI FELLEPTÉVEL

ANDRÁSSY-U és CSENGERY-UTCA SAROK. Telefon 23-13

A Belvárosi Jégelőkölőbb MOZGÓKÉP-SZÍNHÁZA.

Star ujdonság!

Star ujdonság!

A CORSO

Az előadások: 1/4, 1/6 és 1/8-kor kezdődnek

Az összeesküvés

Porradalmi dráma 1 előjátékkal és 5 felvonásban
Mária Terézia korából.

MOZGÓKÉP-OTTHON

TERÉZ-KÖRUT 28 TELEFON 144-98

LUXEMBURG GRÓFJA

Lehár világhírű operettje 4 felvonásban

A főszerepben: Király Ernő

SAPPHO

Daudet regénye 4 felvonásban

Főszereplők: Varsányi Irén, Várkonyi Mihály

OMNIA

mozgókép-színház
VIII., József-körut 31.

A VÖRÖS BOSZORKÁNY

Szenzációs bűnügyi regény 4 folytatásban

IV-ik rész: AZ IGAZSÁG
DIADALA.

Előadások:
1/4, 1/6 és
1/8 órakor

az OMNIÁBAN

URANIA

1/4, 1/6 és 1/8 órakor

AZ ARANYEMBER

TELJES FILMJE

(14 felvonásban)

ROYAL-APOLLÓ

Előadások kezdete: 3, 5 és 7-kor.

A főszerepben: GUNNAR TOLNAES

AZ ÁLOMLOVAG

Regényes történet 4 felvonásban.

AZONKIVÜL:

AZ UTOLSÓ ÉJSZAKA

Misztérium 4 felvonásban.

TÉLIKERT

NAGYKÖR-Ú. 22-24. TELEFON: 167-25

Gertrude Barrison

rövid vendéjátéka

és a többi februári attrakciók. Vasárnap délután fél 3 órakor télihelyáru előadás

Telefon
74-50 80-31

Ujlaki téglá- és mészegető rt. Budapest

Központi iroda:
V. Akadémia-u. 9

Tetőcserepyára szállít: géppel gyártott, tehát egyenletes, vízhatlan, fagyellenálló hődtartu, hornyolt és francia tetőcserepet, valamint az ezekhez szükséges szegélycserepet nagy választékban. Bármely vasuti és hajóállomásra versenyképes. A m. kir. József-műegyetem 1901. évi 40. számú hivatalos bizonyítványa szerint ezen gyártmány fagyellenállóknak bizonyult. Dunakötrácsi vállalata szállít: bárhova hajón, vasuton vagy helyben is kavicsot és Duna-homokot. Téglagyára szállít: mindenféle téglát. Terméskőbányáiból szállít: különféle követ. Mészegetőtelepe termel: budai zsiros meszet. Műhabarcsgyára termel: érdes Duna-homokból készült műhabarcsot.

MAGYAR HIRLAP

Ára 20 fillér

Ára 20 fillér

MEGJELENIK

DÉLUTÁN 4 ÓRAKOR

AZ EMBER

Akik a Népszavát meg akarták ölni

Csütörtökön este történt. A kommunisták Visegrádi-utcai háza előtt elindult egy munkástömeg és állítólag a kommunista vezérek egyenes felhívására fegyveres támadást kísérelt meg a munkásság egyetlen napilapja, a Népszava ellen. Munkások fegyverrel a kezükben lövöldöztek a Népszava háza felé és valóban nem rajtuk mulott, hogy a Népszava szerkesztőségét szét nem robbanták és hogy a Népszava szerkesztőségében dolgozó proletárokat agyon nem lövöldözték. A jószándékuk és az elhatározottságuk meg volt erre, mert hiszen pisztolyokkal, manicheerekkel, gépfegyverekkel és kézibombákkal törtek a proletárok lapjának és a proletár lap munkásainak életére. Rendőrök és népőrök megghusították ezt az elvakult és alávaló támadást és közben a Népszavát védő rendőrök meghaltak és megsebesültek. Ez történt csütörtökön este Budapesten és ennél szörnyübbet fantázia ki nem találhat.

Amikor erről a fekete eseményről itt hírt adunk, megemlítjük, hogy mi a magyar kommunisták minden eddigi lépéséről és akciójáról a testvéri szolidaritás támogató hangján emlekeztünk meg. Hivatkozunk arra, hogy a kormánynak és a kormányközegeknek minden, a kommunisták ellen tett erőszakos intézkedését megbélyegeztük, felháborodottan tiltakoztunk az ellen, hogy a kommunistákat üldözzék. A kommunisták

a mi proletár testvéreink és nem őket, hanem az el'enforradalmárokat kell üldözöbe vennie a népkormánynak. Ugyebár jögnünk van arra hivatkozni, hogy mi teljes nyíltsággal és eréllyel képviseltük mindenkor ezt az álláspontot? Hanem ami a Népszava ellen csütörtökön este történt, az felkorbácsolja a vérünket és ököbe szorítja a kezünket. Hát ezt aztán már nem lehet? A legbünösebb és legelítendőbb eltévelyedés az, amire a kommunisták csütörtökön este ragadtatták magukat. Ez az oktalan és felbőszítő ostrom nem proletárok, hanem ellenforradalmárok cselekedete volt. Ha ezt valóban a kommunisták csinálták, akkor nekünk semmi közünk ezekhez a kommunistákhoz, akkor mi ezekkel minden közösséget megtagadunk és az a véleményünk, hogy a magyarországi szervezett munkásságnak nemcsak joga, de kötelessége lesz számolni ezekkel a vakmerőkkel.

Józaneszü munkás nem fogja elhinni, hogy igazság az, ami csütörtökön a kommunisták részéről a Népszava ellen történt. Tovább megyünk és megállapítjuk, hogy tisztességes ember egyáltalán nem akad, aki elhiszi a kommunistáknak azt, hogy Magyarországon a proletár tömegeknek nincsen nagyobb ellességük, mint a Népszava és nincsen ebben az országban más lebunkózni való gazember, csak éppen a szociáldemokrata párt vezetőférfiai. Mert az történt, hogy amikor a kommunisták fegyveresen rohamra mentek a Népszava ellen, el akarták pusz-

titáni a Népszavát és ki akarták végezni azokat a szocialistákat, akik ezt az ujságot írják. Igen, proletárok halálra ítélték és meg akarták ölni *Garami Ernőt, Kunfi Zsigmondot, Weltner Jakabot, Somogyi Bélát, Révész Bélát, Révész Mihályt, Pogány Józsefet, Farkas Antalt, Rónai Zoltánt, Gárdos Sándort, Márcevicz Lajost, Schöner Dezsőt, Biró Dezsőt, Háhn Bélát, Gyetvai Jánost és a munkásságnak még több ilyen ellenségét.* Valóban nem volna a forradalomnak és a munkásságnak nagyobb ellensége mint a Népszava és nem volna Magyarországon és Budapesten az agyonlövésre érettebb csirkéfogók, mint ezek az elvtársak, akik évtizedek óta dolgoznak Magyarországon üldözöttesen és börtönön keresztül a munkásosztály felszabadításáért?

Szóval, a magyar kommunisták úgy gondolják igazságosnak és helyesnek a dolgot, hogy a „Budapesti Hírlap“, az „Alkotmány“, az „Uj Lap“, a „Pesti Hírlap“, a „Pesti Napló“ és egyéb ellenforradalmár polgári ujságok nyugodtan megjelenhetnek és veszélyeztethetik a forradalom vívmányait, ellenben a Népszava megérett arra, hogy gépfegyvertűzzel pusztítsák el. És úgy tartja helyesnek a kommunisták pártja, hogy *Bethlen István gróf, Károlyi József gróf, Batthyány Tivadar gróf, Klebelsberg Kunó gróf, Prohászka Ottokár, Huszár Károly* nyugodtan csinálhatják a maguk föld alatti és föld feletti ellenforradalmát, *Lánczy Leó, Krausz Simon, Madarasi Beck Gyula, Paupera Ferenc, Weiss Manfréd* s egyéb háborus meggazdagodott tőkésék, gyárosok, bankárok hizhatnak, terebélyesedhetnek tovább anélkül, hogy

egy hajuk szála meggörbüljön. *Wekerle Sándor, Sztéryni József, Szurmay Sándor báró, Lakacsics és a régi rendnek egyéb bűnös vámpirjai* ülhetnek kényelmesen a maguk pazar otthonában, de *Garamit, Kunfit, Weltner* és a többi szocialistát pusztító gépfegyverrel kell rongyossá lőni, vagy kézibombákkal széjjelrobbantani? A magyar kommunisták csütörtök este tették emellett, hogy nemcsak más elpusztítandó és kiirtandó veszedelem Magyarországon, mint a szociáldemokrata pártja és a szociáldemokrata párt sajtója és vezetői.

Minthogy mi ezt a század legvérlázítóbb igazságtalanságának tartjuk, azért fordulunk el haraggal és fájdalmas keserűséggel azoktól, akik a csütörtöki véreztét megrendezték. Egészen bizonyos, hogy az odavezérelt munkások szánalomraméltó áldozatok csupán és mi nem tudjuk megérteni azokat a kommunistavezéreket, akik — egészen bizonyos, hogy eszmei célok jó ügy szolgálatában — ilyen végzetes utra tévedtek. A legtehetősebb mértékben megérettünk viszont a budapesti munkásság százazreinek megmozdulását, hiszen az ő Népszaváinkat akarták tönkre tenni és legjobb elvtársaik élete ellen törtek. Akármilyen fájdalmas dolog proletároknak egymás ellen tesztvérharcot folytatni, de a szociáldemokrata munkásság belekényszerült ebbe a nem kívánt és átkozott harcba és mindenkivel és minden hatalommal szemben meg kell védelmeznie a Népszavát, forradalmat és önmagát. A kommunizmus megölhetetlen nagyszavai gondolata tovább fog élni és b

zonyára nincsen messze az idő, amikor a szociáldemokrata párt megteszi az elhatározó lépést balfelé. Addig azonban, ebben az elkésett tizenkettedik órában, siró jajkiáltásunk szól az eltévedt proletárok felé, hogy kérve kérjük őket: térjenek vissza a szociáldemokrata párt táborába. Ott van a helyük. Ha ez nem következne be ezek után a közörségi események után sem, ha az elhatározatlan testvérharc az ellenforradalom röhögő örömeire tovább hajtana, akkor a miránk kötelező szentesítéssel üzenjük meg, hogy mi is azok között leszünk, akik a forradalom vívmányait, a Népszavát és a sok-sok évi keserves munkával és nehéz áldozatokkal megteremtett munkásmozgalmat minden eszközzel megvédelmezzük.

Göndör Ferenc.

JÓZSEF FŐHERCEG néven sokat szerepelt a háboruban egy uriember, aki nagyon szerette „hős magyar vitézeit” és főleg nagyon szerette őket gépfegyverrel hátulról lövetni. Ez az ur, aki mindig nyakig fürdött a messerszerűen tenyészett népszerűségben, a forradalom napján sem feledkezett meg egy népszerű pózról: lemondott főhercegi címéről és mint egyszerű polgár névmagyarosítást kért Alcsuth József névre. Nem tudjuk: a koronás bélyeget sajnálta-e a kérvényre öfensége, de meggondolta a dolgot. Legutóbb látottuk a székesfőváros XV. ügyosztályában egy január 5-éről keltezett kérvényét, melyben József királyi herceg aláírással 2 hordó olajat kért a tanácsától, titkári hivatala révén. Titok, hogy mire kell a volt hadvezér, nádor és diktátorjelölt urnak két hordó olaj, de reméljük, hogy ha olaj alatt petróleumot értett, nem fogják neki jegy nélkül kiutalni.

Hogyan lettem szocialista?

Tizenkét éves voltam, amikor magamra öltöttem a „császár kabátját”. Végigjártam a katonai reáliskolát és a tüzérségi akadémiát, melynek tudományos alapja vonzott. Mint hadnagy kerültem ki a hadseregbe, tele idealizmussal, ambícióval, tettvágyal.

Keresztül-kasul jártam az egész volt monarchiát. Mikor mint fiatal főhadnagy a hadiskola elvégzése után Trientbe kerültem, ott ismerkedtem meg tisztán az elnyomatást képviselő osztrák tisztok iránt a gyűlölettel. Ugyiszólván minden társadalmi életből ki voltunk kizárva, s ott ráeszméltem, hogy az elsőnek hirdetett tisztí hivatás cifra egyenruhájával és csillogó, a lelkesítő elámitó jelszavaival éppoly üres, mint a zsebünk.

Katonaéletemben a béke idején igyekeztem a lelki sivárságot társadalmi tudományi és politikai művek tanulmányozásával áthidalni. Sok-sok keserű pillanatban ki akartam ugrani a sorból, de vagyontalanul, mihez fogni? Fénvesnek ígérkező karriért kettétörni? A nyomor és gond úra csak visszakényszerítettek az igába.

S jött a háború! Első hónapjaiban egyik hadtestparancsnoksnál kaptam beosztást. Ott aztán hamarosan megismertem a könnyelmű, minden felelősség hiánvaló, tudatlan vezetést, amely csak térképeken beraizolt piros-kék négyzetekkel dolgozott, de teliesen megfeledkezett arról, hogy a beraizolt zászlóaljak, ezredék négyzetjeinek odakint hűből és vérből álló, idecékkel bíró emberek felelnek meg.

Csathoz jelentkeztem. Két évig, megsebesülésemig csapatparancsnok voltam a tüzérségnél, de kéresemre harcban álló ovalozás zászlóalji és ovalogezred parancsnokságával is meg voltam bízva. Végigéltem tehát a front minden

küzdelmét, nélkülözéseit s mint parancsnok átéltem valamennyi emberem szenvedéseit.

Megrázó hatással volt rám 1915 júliusában egy fájdalmas látvány, mely eszemet és szívemet különösen felláztatotta. Lublin alatt álltunk s ott egy tömegtemetőt láttam, mely az 1914-es Dankl-féle offenzíva alkalmával elesettek holttesteit takarta. *Tizenhatezer halott katona egy temetőben!* Felerészben orosz, felerészben osztrák-magyar. A közelben még két ilyen tömegsír volt, mindegyik hatnyolcezer halottal. *Egy kis helyen harmincezer áldozat!*

Maradhat-e ilyen rémes látvány hatástalan gondolkozó és érző ember lelkére? És mennyi ilyen szívet facsaró képet kellett elviselni! Ebbe a király, a nemzet, a haza nevében belenyugodni nem lehet!

1917 nyarán súlyosan megsebesültem. Mellettem fiatal, ügyes és bátor segédtsztemet darabokra tépte a gránát. Magam két hétig élet-halál közt lebegtem. Hosszu ideig tartó gyógyulásom elég időt adott az elmélkedésre, a magambaszállásra. A hályog lehullott a szemeimről és szinte egyszerre más, az igazi megvilágításban tárultak elém az események s ezek titkos rugói.

Lábbadozásom alatt tanultam. Éles kritika alá vettem a militarizmus intézményét, felismertem valódi lényegét és ami azelőtt az illúziók ködébe burkolt „fata morgán”-nak látszott, azt a megvalósulás közelében tudtam. Aminek gondolatát száznegyven év előtt világoszó vetette fel egy francia humanista, Saint-Pierre abbé s amiről Kant 1795-ben könyvet írt, az örök béke megszűnt utópia lenni. Marx és Engels megíósolták a kapitalisztikus világrend összeomlását, Bebel megjósolta, hogy a jövő háborúja az utolsó háboru lesz!

Most a világháboru irtózatos vérözöne után, minden ember lelkében, tekintet nélkül nvelvére, csak az a megvívódás élhet, hogy ennek megismétlődnie nem szabad.

S nekünk, akik ezt végigcsináltuk és végigszenvedtük, kötelességünk ezt nemcsak hirdetni, hanem *minden eszközzel az életben is intézményesen biztosítani.*

Azt hiszem, logikus következmény az, hogy a háboru folyamán de főképpen a végén pacifista lettem és pacifista lett velem együtt a szenvedők milliója és milliói. Magam a pacifizmus azonban nem program. Keresnem kellett tehát a utat, módot és eszközöket, melyekkel a pacifizmust meg is lehet valósítani. S ezeket meg is találtam: megtaláltam a szocializmus tanáiban. Megismertem a kapitalizmus féktelen, határt nem ismerő terjeszkedési vágyát, mint az imperializmus mozgató erejét, melynek érdekét a nemzetek, az országok minden ideológiája, egész adminisztrációja, közoktatása, összes intézményei, törvényhozása kizárólagosan szolgálták. A militarizmus is csak ennek volt vak eszköze. Zászlóujára pedig a nemzeteket még az öngyilkosságba is kergető, gyűlöletet hirdető napoleoni *nacionalizmust* írták.

A *wilsoni* program: a népek szövetsége, a leszerelés és a döntő bíraskodás a kapitalizmus leküzdésére önmagában nem elég, mert a *népek határvonalán belül tartja fenn az ellentéteket: az osztályvagyvívódást és ezzel az osztályuralmat* s ha biztosítani is a szabad kereskedelmet, úgy a kulturailag és iparilag visszamaradt népeket a magassabbrendű népek kapitalizmusa továbbra is kizsákmánválná. *Megvívódésem szerint tehát új világ és jobb világ itt csak akkor lesz, ha a népek szövetsége szociális népek szövetség lesz, ha a nacionalizmust a testvériességre alapított internacionalizmus, a kapitalizmust a teljes szocializálódás váltja fel.* Akkor nem lesz többé világháboru, akkor ennek az új életnek, ennek az új gazdasági berendezésnek nincs szüksége többé militarizmusra, mert nem lesz többé imperializmus: nincs többé szükség határookra, mert eltűnnek a védvámok;

szabad lesz a közlekedés, a csereke-
reskedelem az egész világon és nem
fenyegetnek többé gazdasági hábo-
ruk sem, mert minden ország a ter-
melés eszközeit saját népe kulturá-
jának emelésére fordíthatja teljes
egészeben.

Linder Béla.

Szegény Kun Béla,

régi barátom és elvtársam, akivel
valamikor Nagyváradon együtt et-
tük a vidéki hirlapírás keserű ke-
nyerét, elszorul a szívem, ha rád
gondolok és ha látom magam előtt
azt a meg nem érdemelt tragikus
sorsot, amelybe belesodrótál. Sze-
gény Kun Béla és szegény Vágó
Béla, derék, tisztességes, lelkes és
tehetséges elvtársaim, akik hiszen
nem akartatok egyebet, mint a
munkásság teljes fölzsabadulását,
jólétét és hatalmát, akiket önös cél-
tűzű nem vezetett, akik nem pa-
mamáztatok, nem kívántatok üzle-
teket kötni, akik fölcseréltétek a
polgári jólét és nyugalom világát a
forradalmárok kockázatos, tuskés
és nehéz utjával, fájdalmas test-
véri részvéteimet küldöm felétek.
Mert akármilyen nagyok tartom
is azt a bűnt, amelyet — ha van
bennem részetek — elkövettetek az-
zal, hogy a mi lapunk, a munkások
lapja, a Népszava ellen és a mi
elvtársaink ellen gépfegyvereket és
Mannlichereket és kézibombákat
küldtetek, ha akármilyen rettene-
tes és gonosz módon megmagya-
rázhatatlan a ti nagy tévedésetek,
mégis minden emberi részvétem a
tiétek. Hiszen ha csütörtökön este
a szervezett munkások tömegei
agyonverték volna a Népszava há-
zát ostromló fegyveres kommunis-
tákat, én azt nagyon meg tudnám
érteni, nagyon igazságosnak tar-
tottnam volna és természetesnek
ítelném, ha proletárok az ő ujsá-
gukra és vezetőikre támadó fegy-
veres embereket fegyverrel némit-
ják el.

Hanem amikor már elviharzo-
ttak a csütörtöki rémes események
és amikor a kommunisták ép bőr-

rel uszták meg a Népszavánál tett
meggondolatlan fegyveres vizitju-
ket, akkor, másnap délelőtt a rend-
őrök keze közé esve, úgy kinpadra
feszítettetni, ahogy veletek, Kun
Béla és Vágó Béla elvtársak meg-
történt, az mégis csak borzasztó,
mégis csak kétségbejítő. Hiszen ti
nem voltatok gonosztevők, ti nem
voltatok még csak ellenforradal-
márok sem, ti fanatikus, lelkes és
mindent kockázató forradalmárok
voltatok, akik ha helytelen utra is
tévedtetek, ha nincsen is igazatok,
ezt a szörnyű elbánást nem érde-
meltétek meg. Hiszen értem én,
hogy a rendőrök, akiknek társait
tisztességes ügy szolgálatában ta-
lálta a gyilkos golyó, a szívük mé-
lyéig fölháborodtak és úgy érezték,
hogy meg kell bosszulniok a töb-
gyermekes családapák vértanuhalá-
lát. Meg lehet érteni a rendőrök
keserű haragját, de azt, ami pénté-
ken délelőtt a Mosonyi-utcai lak-
tanyában történt, sohasem lehet
megbocsátani. Nem, ennek nem
lett volna szabad megtörténni, em-
bertelen és hátborzongató dolog
volt az, ami tiveletek ott végbe-
ment. Ha az első fölháborodás he-
vében rátok rontottak és bántal-
maztak benneteket, akármilyen
iszonyu is, de meg kellene érteni.
Hanem az, hogy először a „Déli
Hirlap” számára, azután „Az Est”
jelenlévő munkatársa számára is-
mételten a legszörnyűbb módon
nyilvánosan, parancsnokaik és a
sajtó mélyen tisztelt képviselőinek
jelenlétében félholtra vertek ben-
neteket, hogy háromszor-négyszer
megismételték a puskatusok, a
rendőrcsizmák, az öklök a maguk
rettentő és szívet dermesztő mutat-
ványait: az valami olyan nagyon
barbár dolog, hogy minden emberi
érzésünk lázad az ellene. Ahogy a
lapokban fölturkálják, részletezik,
szinezik, ismertetik a veletek tör-
tént középkori inkvizicionárius
borzalmakat, az hajmeresztő, azt,
ha a rendőrök maguk lehiggadva
olvassák, biztos vagyok benne,
hogy ők maguk is megijednek at-
tól, amit cselekedtek. Akármilyen
jogos is az ő haragjuk, ezt Kun

Béla és Vágó Béla elvtársak, ti nem érdemeltétek meg.

Amikor én a rémhírre kirohantam a Mosonyi-utcai laktanyába, akkor már véget értek ezek a fájdalmas rémségek és akkor már nyugodt, értelmes és a szocializmus felé törekvő rendőrlegények előtt Bokányi Dezső és Landler Jenő elvtársak csillapító beszédeket mondtak a ti érdeketekben. Ekkor már ismét érző emberek lettek a rendőrök, akik bizonyára megbánták, amit első haragjukban ismételtel megcselekedtek, ekkor már bizonyára sajnáltak benneteket és biztosan sok részvétellel gondoltak a ti kis gyerekeitekre és otthon reszkető feleségekre. Sohasem fogom elfelejteni azt a képet, ahogy Kun Bélát véresen és összetörve ott találtam a Mosonyi-utcai laktanya kórházi ágyán, riadt és megtört, szomorú szemeit, a bekötözött fejét, a zuzódásokkal teli testét és a sirás szorongatta a torzomat, amikor elhaló hangon azt mondtatt nekem Kun Béla elvtárs:

— Hiszen, ha egyszerre végeznének az emberrel, ha fejbevernének és meghalnék, ebbe bele lehet törődni. De hogy részletekben gyilkolják meg az embert, hogy félóránként ismételtel tépdésik darabokra, ez valami rettenetes . . .

Majd megszakadt a szívem, amikor ezeket mondtatt a lázas, véres szájjal, amelybe reszkető kezekkel öntöttem meleg teát, ott, a rabkórházi ágyadon. És amikor a feleségedről és a kislányodról szólottál, akiket meg kell nyugtatnom. És a Vágó Béla szomorú, szép feje összetörve odalent a toloncház magányos cellájában: lehet-e ezt a képet valaha elfelejteni? Borzasztó idők, szörnyű napok ezek, amelyeket nehéz lesz túlélni. Én kívánom nektek, akiknek nincsen igazatok, de akik mégis csak jött és szépet akartatok, akik mégis csak a mi szenvedő, drága proletártársvéreink vagytok, hogy éljétek tul ezeket a szörnyű napokat. És olyan nagyon szeretnék rajtatok segíteni . . . (G. F.)

Lovászy Márton tragédiája

Az igazságérzetünket hetek óta nem hagyja békén az a probléma, amelyik mostanában Lovászy Márton néven nyugtalanítja az embereket. Mi történt Lovászy Mártonnal, mit csinál ez a Lovászy, ki ez a Lovászy, hol van, kikkel van együtt és hol volna voltaképpen az ő helye? Krónikus betegségünknek, az igazságra való törekvésünknek vagyunk adósok azzal, hogy most megállapítsuk:

Lovászy Márton a magyar politikai élet egyik legtisztább és legtisztességesebb alakja. Lovászy a magyar politikában mindig a meggyőződését követte, fanatikus ember volt, megvetéssel fordult el mindenkor a politikai üzletektől és bár hosszú évek óta jelentős és nevezetes tényező volt a magyar politikában, ő maga mindig szegény ember maradt és tudja, hogy ma is megélhetési gondjai és bajai vannak. Aki olyan hosszú politikai pályán, mint a Lovászy Mártoné, szűz tudott maradni minden panasztól, minden üzlettől és minden árulástól, az tiszta ember, az tisztességes ember és megérdemli, hogy a züllött magyar közéletben csudálkozva emeljük le előtte kapunkat. Mivelhogy az ilyen látványt nem szoktuk meg. Meg kell állapítani azt is, hogy a háborús rémuralom esztendeiben Károlyi Mihály oldalán az egyetlen vigasztaló jelenség Lovászy Márton volt, abban a szörnyű sivatagban, amelyet magyar parlamentnek neveztek. Céltudatos és elszánt pacifista politikát csinált Károlyi Mihály mellett Lovászy Márton, ő volt Károlyi legmegbízhatóbb, leghűségesebb és legönfeláldozóbb támasza, testőrije, katonája és akkor tett hitet ismételtel békebarát meggyőződése mellett, amikor Tiszák uralma tetőfokon állott, amikor nekik egy mozdulatukra akasztottak és lövettek. Igenis igaz az, hogy Lovászy Márton a legna-

gyobb rizikót vállalta pacifista meggyőződéséért és emlékezzünk csak rá, hogy amikor a Házban nyíltan kimondotta, hogy ő igenis *ántántbarát*, a munkapárti csűrhe *élén Windischgraetz herceggel, Tisza Istvánnal, Lévy báróval és Béla Henrikkel, meg a többi handabandázó szegénylegénnyel rá akarta magát vetni Lovászyra és Károlyira és Lovászy akkor is elszántan állt ott Károlyi oldalán és döngtetvén a padot, férfiasan, a legtisztább fanatizmussal hangzottatta a feléje zuduló terrorisztikus vihar közepette, hogy ő állja, amit mondott, mert ő igenis *ántántbarát*.*

Emlékszem rá, hogy ez a jelenet és Lovászynak ez a férfias helytállása annyira meghatott, hogy születés közben azt tettem, amit tán még életemben sohasem, odamentem hozzá a képviselőház folyosóján és megszorítottam becsületes kezét és olyasvalamit mondtam neki, hogy ehhez aztán igazán gratulálok. És emlékszem, hogy amikor az a *Batthyány Tivadár* nevezetű, közveszélyes politikai svindler a folyosón rá akarta birni Lovászy Mártont, hogy a szemtelenkedő munkapárti csűrhe lecsillapítására vonja vissza *ántántbarát* kijelentését, Lovászy lerázta magát róla Batthyányt és ragaszkodott ahhoz, amit kijelentett. Általában Lovászy Márton egész közéleti pályája makulátlan volt mindenkor és a háború alatt való öntudatos balrafeljődése természetessé tették, hogy ő az első népkormányban helyet kapott. Megillette őt ez a hely és máig is rejtély, hogy miért kellett neki onnan távoznia és még nagyobb rejtély, hogy miért van ma ott, ahol van? Hogy jön ahhoz Lovászy Márton, hogy az egész reakciós és sötét ellenforradalmi tábor az ő tisztességes nevének fakarója alatt akarja visszacsépszni Magyarországra a reakciós rémuralmat, hogy jön ahhoz Lovászy Márton, hogy ő, aki végigcsinálta a forradalmat, ma ellenforradalmárként szerepeljen ország-

világ előtt? Mi őszintén sajnáljuk Lovászyt ebben a kétségbeesítő és hozzá méltatlan helyzetében és nem csak az ő érdekének, hanem közérdeknek tartanók, ha ki lehetne őt onnan szabadítani. Azzal a megbecsüléssel, amellyel Lovászy iránt vagyunk, figyelmeztetjük őt arra, hogy *politikai csirkefogók társaságába keveredett*, hogy ezek a politikai zsebmetszők ellopják tőle mind azt az értéket, amit egy érdekes közpályán magának becsületes munkával gyűjtött, hogy ezek a politikai szegénylegények, ezek a nyílt vagy titkos rojalisták, ezek a Habsburg-cselédek, Habsburg-lakások, ezek a régi rend föltámasztásán dolgozó ellenforradalmárok *őt olyan iszap felé huzzák magukkal le a lejtőn, amelyből nincsen több szabadulás és nincsen több viszszerzés.* Ott csak megfulladni lehet, dicstelen politikai halállal és Lovászy Márton nem érdemli meg ezt a halált, viszont akik körülötte sűrűnek-forgognak, azoknak vesztetni valójuk nincsen, mert hiszen azok már ugyanis hullák.

Lovászy Mártont tragikus helyzetbe sodorták azok a szélhámosok, akik mögötte csoportosulnak és akik a *forradalom vívmányait szeretnék fönkre tenni és Lovászy segítségével akarnak föltámadni.* Odasodródott szegény jobb sorsra érdemes Lovászy közéjük és ugy látszik, hogy nem tud tőlük szabadulni. Pedig Lovászy Márton megérdemelné, hogy kiszabadítsák őt ezeknek a politikai méregkeverőknek a karmai közül. *Lovászynek Károlyi Mihály mellett van a helye.* Hiszen ő akkor is Károlyi Mihály oldalán állott, amikor még nagy veszedelemmel járt, amikor ezért még golyót és akasztófát kínáltak. Egészen megrendítően tragikus sors, hogy most, amikor Károlyi eszméi, amelyek a Lovászy eszméi is, diadalra jutottak, amikor Károlyi köztársasági elnök Magyarországon, akkor Lovászy a leggonoszabb ellentábor látható feje. Hát semmi keresnivalója nincs Lovászy Mártonnak ott, ahol most

van. Ott azoknak van keresnivalójuk, akik mögötte meglapulnak és azok keresnek is. Lovászy Márton azonban mindent, de mindent elveszithet. Ezt pedig nem érdemelné meg és igazán kár volna érte. Ezzel a néhány megbecsülő és baráti indulattól sugalt sorral szeretnénk Lovászyt életre hívni.

Kollonics és társai,

derék, kötelességteljesítő rendőrök, akik a Conti-utcai fronton hősi halált haltak, tisztelet adassék emlékükhöz. Kollonics rendőrelőnök halatmas, nagy szál ember volt, hat gyermek apja és a Népszava háza előtt néhány perccel a halála előtt harciasan mondotta a körülötte állóknak:

— *Megvédjük a Népszavát az életünk árán is!*

És valóban, Kollonics rendőrelvtársam megvédelmézte a Népszavát — az *élete árán*. Az az őt rendőr, aki a *Népszava* védelmében hősi halált halt és az a számos többi rendőr és népőr, aki a mi pártlapunk és a mi pártembereink védelmében súlyosan vagy könnyen megsebesült, valóban nagy ügy és szent ügy szolgálatában vérzett el. A rendőröket az elmúlt rendszer annyi csunya és becsstelen munkára használta fel, hogy meghatottan kell emlékezni ma azokra, akik rendőr létükre végre igazságos és szent ügy szolgálatában szenvedtek vértanuhalált. A *Népszava* védelmében elesni: tragikus sors, de a hőse, a sisakos, lehanvatló hűséges férfi minden tiszteltünkre és hátlánkra jogot váltott magának. Valami egészen különös tragikus helyzet az, hogy a Népszavát védve, munkások golyója sebzi halálra a derék hűséges rendőröket. Sirni kell ezen a sorstragédián, amely ezeknek a komor időknek szomorú gyermeke.

Kollonics és társai elesetek, de az emlékükhöz tisztességet, megbecsülést és forró hálát áraszt azokra, akiket itthagytak. Az ásszonyalkra, a gye-

rekeikre és a társaikra, akik, mint ők, hajlandók az életüket föláldozni a szocializmusért. Ez a hajlandóságuk bizonyára fokozott mértékben lesz meg akkor, ha *nem eltévednek munkások, hanem a sötét reakció az igazi ellenforradalom intézelméi madást a proletárok ellen, a proletár sajtó ellen és a forradalom ellen*. Kollonics és társai nyugodjanak békében és emléküket, a szocializmus nagy ügyének első rendőrvértanúinak emlékét, őrizzük meg kegyelettel. A munkásság bizonyára fog tudni a kötelességét a vértanuhalált halt rendőrök özvegyeivel és árvaival szemben. Ezeket el kell látni mindennel, az egész életükre. Ez legkevesebb, amivel a vértanuhalált halt derék és hű rendőröknek magvar munkásság tartozik. És munkásság nem szokott adós maradni, a munkásság *fizetni szokott*.

PEKÁR GYULA, a munkapárti iradatlátája, a régi renddel együtt magán szőpen, nyugodtan levitézlett. Most azután, hogy nem lehet többé a képviselőházban a naplopóknak a padokat döngetni, Pekár Gyula ur kilépett a színpályából és mint író, mint hírlapíró jelenik meg a színen. Valóban már az is felejtettük, hogy Pekár ur valamiké romantikus marhaságokat írt, izmos és nehézsúlyú novelláik képében és unalmas, tehetségtelen szindarabjait is teljesen elfelejtettük. Pár hét óta azonban Pekár Gyula a „Budapesti Hírlap” hasábjain, mint vérszomjas és szigorú kritikus jelenik meg. Színkritikus lelkű Pekárból, holott aki olyan klasszikusan tehetségtelen darabokat írt, mint én, annak valóban nem illik kritikusi tollat ragadni hatalmas markába. Pekár ur azonban olyan izléstelen és illetlen természet, hogy nemcsak kritizál, hanem szigorúan kritizál és legutóbb például szinte rokonszenvesen tehetségtelen módon leherdta Molnár Ferenc gyönyörű darabját, a *Liliom*-ot. Hát ez az tán már valóban impozáns dolog, és tetszik nekünk. Ebben a szomorú és megszállott világban a jótékony derangulátát árasztja — ha erősen körülölt területen is — az a mód, ahogy Pekár Gyula munkapárti birkózó bajnok az öklével a pennát szigorúan és kárlehetetlenül forgatja. Hát csak forgassa forgassa...

De most már aztán jobbra is!

A kormány tehát, elhatározta, hogy balfelé, a kommunisták ellen teljes erélylyel fog eljárni. Sajnos, nem tudjuk ellenezni a kormánynak ezt a lépését azok után, amik csütörtökön este Budapesten történtek. Azonban! Azonban nagyon hibáztatjuk és a szívünk szerint a legsúlyosabban helytelenítjük, hogy a kormány balfelé kezdte meg a lejárását és annak idáig semmi nyoma nincsen, hogy jobbfelé, az igazi ellenforradalmárok ellen hasonló energiát tanusítana. Ha nem akar a kormány a tisztességes forradalmi elemek részéről komoly gyanuba keveredni, akkor egy pillanatig se habozzék és most már a legirgalmatlanabban lépjen fel a jobboldalról jelentkező ellenforradalommal szemben.

A munkapárti gazfickók is anyyira fölbátorodtak a kormány tehetetlen és langyos magatartásán, hogy már a legnagyobb szemérmertelenséggel léptek ki kriptájukból és olyan szemtelenek, hogy vádlóként van ábrázatjuk föllépni és mert a népkormány három hónap alatt nem tudta az ő negyvenesztendősbűneiket mind jóvátenni, hát rágalmaznak, hazudoznak és frontot csinálnak az új rend ellen. Jellemző, hogy Tisza István gróf kebelbarátja, ez a Bethlen István nevű hazug fráter, akinek a homlokára Jászi Oszkár nyilvánosan rácsütötte a hazudozás bélyegét, ez a Bethlen István gróf, aki néhány hónappal ezelőtt még választójogot sem akart adni a ma már akarata ellenére felszabadult népnek, ez a Bethlen István nevű senki bontotta ki legujjában az ellenforradalom zászlaját és aki munkapárti panamista, szélhámos, háborus uszító csak létezett, az mind tömörül Bethlenék lobogója alatt. A Klebelsbergék és a többi politikai hüllék megjelentek már a fórumon és hangosak és egyáltalán élni mernek. Természetes, hogy fölbátori-

totta őket Károlyi József gróf példája, aki fehérvári ellenforradalmároskodása után még ma is szabadlábban jár és a többi cégéres ellenforradalmár, a püspökök, papok, aktív tisztek, akiknek mindent szabad, mert a kormány angyali türellemmel nézi reakciós üzelmeket. Megköveteljük a kormánytól, hogy ha a kommunisták ellen olyan irgalmatlan szigorral járt el, akkor fokozott erélylyel és a legkegyetlenebb szigorúsággal törje le az ellenforradalmat. Fogházba és forradalmi törvényszék elé a grófokkal, mungókkal, mágnásokkal, papokkal és császárhű aktív katonatisztekkel!

TALI TÜRK FERENC a legnotóriusabb magyar álhírlapírók jól kifejlett diszpéldánya. Tali Ferenc urról évek óta a legkülönbözőbb és sohasem rokonszenves ügyek kapcsán sokat irtak a magyar lapok. Tali ur egyébként mint könyvügynök tevékenykedett az utóbbi években és ebben a minőségében nem is volt vele semmi különösebb baj. Azt hittük, hogy az őszülő álhírlapíróval már nem is lesz többé dolgunk az életben, amikor az utcasarkon kezünkbe nyomtak a minap egy gyászkeretes kiáltványt, amelynek a címe emígyen hangzik: *Magyar nők és magyar férfiak álljatok meg egy szóra, írta Tali Ferenc.* A kiáltvány homlokán olvassuk továbbá, hogy: *„Felolvastattott a Magyar Irredenta Szövetség 1919. január 31-én tartott közgyűlésén.”* Szóval Tali Ferenc ur, a derék könyvügynök, vezető szerephez jutott az irredenta szövetségben, ő az Urmánczy Nándor szemefénye, ünnepi szónoka és ünnepi publicistája. Hogy a magyar nők és magyar férfiak miért álljanak meg egy szóra, hogy micsoda pöffeteg és buta frázisokat akar a fölükbe menydörögni Tali Ferenc ur, hogy micsoda mondanivalója lehet ennek a bus magyarnak, az igazán a kutyát sem érdekli, az nem fontos. Ki kíváncsi arra, hogy Tali Ferenc mint vélekedik a világ sorjáról? A jellemző és érdekes csupán az, hogy Urmánczy Nándor honmtű gárdájában, a magyar irredenta szövetségben Tali Ferenc vezérférfit lehet. Szegény magyar irredenták, akiket Tali Ferenc tolla és szava reprezentál. Ugy kell nekik!

Magnások és dzsentrik a külügy-miniszteriumban

A forradalom előtt a különböző „magyar királyi” minisztériumok voltak a vármegyei hivatalok mellett az elszegényedett dzsentriknek és magnásoknak főfészkéi és a reakciónak legfőbb védőbástyái. A minisztériumokban elhelyezkedett maradi és legnagyobb részben klerikális társaság, amely híven szolgált és kiszolgált minden kormányt, *sehogysem akar beletörődni az új rendbe és csöndesen amerikázva várja, hogy ismét elkövetkezzék a reakciós korszak általuk hön remélt fel-támadása és újból felvirradjon az ő napjuk.* Egyrészt élénk tevékenységet fejt ki az ellenforradalom felidézése körül, azonban a többiek is elősegítik és előidéznek nem-tevékenységükkel az elégedetlenség terjedését, amely az ellenforradalom eszméinek melegágya. Ezek az urak nem akarják megfogadni Kunfinak nem éppen gvengéd, de annál komolva-bb figyelmeztetését, hogy a *lateiner-osztály vándoroljon ki Magyarországról és ugylátszik, megakariák várni, amíg egyenkint sorrik ki őket a különböző hivatalokból.* Ez, ha késik is, nem mulik: a minisztériumokban sürgősen nagy tisztogatásokat kell rendezni és csak a megbízható elemeket szabad megtartani, a többieket meneszteni kell. Ezzel illetékes helveken is tisztában vannak, de természetesen, hogy ez nem megy simán és nem megy gvorsan, mert a közhivatalokban sógor-komassági alapon elhelyezkedett dzsentri-társaság alaposan befészkelte magát és eltávolításuk nem megy a lekönnvebben.

Annál helytelenebbnek találunk, hogy a most megalakuló magyar külügy-miniszterium tisztviselői karát a népkormány szintén ebből a levitázott magnás-dzsentri társasgából állítja össze. A külügy-miniszterium elnöki osztályában a tisztviselők névlistájából kiiegyeztünk magunknak egész sereg

nevet, amelyekről valóban bajos lenne feltételezni, hogy viselőiket egy demokratikus népkormány nevezte ki fontos, bizalmi állásokba. Szerepelnek a névsorban többek közt:

Gróf Ambrózy Lajos követ,
Báró Apor Gábor alkonzul,
Gróf Béli Gergely alkonzul
Bethlen-Mattyasovszky Dezső osztálytanácsos,
Bornemissza Gyula főkonzul,
Báró Barkóczy György alkonzul,
Gróf Csáky Imre követségi tan.,
Csiky Aladár osztálytanácsos,
Báró Eperjessy Árpád min. titkár,
Gajzágó László osztálytanácsos,
Iklódy Szabó Andor min. tan.,
Jármay Elemér min. tanácsos,
Báró König Egon min. tanácsos,
Ifj. Kristóffy József min. titkár,
Báró Malcomes Gyula min. tan.,
Máriássy Tibor alkonzul,
Nelky Jenő alkonzul,
Ortutav Tiszti Lajos s. titkár,
Báró Podmaniczky Tibor...

A névsor további részét nem írhattuk le, mert *Ernusz* alkonzul ur megakadályozott ebben bennünket. A különben rokonszenves fiatal ember kijelentette, hogy a külügy-miniszterium tisztviselőinek névsora *diszkrét akta, amelynek a nyilvánosságra hozatala nem kívánatos.* Mikor érdeklődtünk, hogy kinek a nevében tiltja meg az alkonzul ur, hogy betekinthessünk egy névsorba, amely saját beismérése szerint sem hivatalos titok, azt felelte *Ernusz* ur, hogy ezt senki sem tiltja meg, csak éppen ő nem enged. Nem vitakoztunk tovább vele, annál is inkább, mert a kapusnál elhelyezett jegyzékből kényelmesen kiiegyezhettük a névsor további folytatását

Szilass Emil,
Szilassy Oszkár,
Sztankovánszky Tibor,
Lászlófalvi Velics László,
Báró Villányi Frigyes,
Gróf Wenckheim Jenő,
Gróf Woraciczky Olivér,
Báró Wodiáner Arthur.

Szerepel ezenkívül még a névsorban egész sereg dzsentri és mágnás, továbbá *Görgey István* osztálytanácsos, aki a kereskedelmi minisztériumból lépett át, ahol *Sztevényi Józsefnek* volt hű csatlósa és cinkostársa a hírhedt *Vera Violetta-ügyben* és *Reich Árpád* ezredes, aki azzal tette emlékezetessé nevét, hogy ő volt vezetője és irányítója a háborus cenzurának.

Nem hisszük, hogy ezek egy népköztársaságban hervadhatatlan érdemek lennének és nem hisszük, hogy egy népköztársaságban életbevágóan fontos lenne, hogy a külügyminisztériumban csupa grófok és bárók legyenek alkalmazva. Mi nem tartjuk ezt fontosnak, sőt egyenesen veszélyesnek látjuk, hogy az új Magyarország kérdéseiről és legvitálisabb érdekeiről a külföldet nem a legkipróbáltabb és legmegbízhatóbb embereink informálják, hanem olyan — egyénileg esetleg teljesen kifogástalan — főrangú hivatalnokok, akik eddig még nem sok jelét adták forradalmi hajlandóságaiknak. Éppen a külügyminisztérium az a hely, ahol nagyon kell vigyázni, hogy reakciós érzésű elemek ne csempésszék be magukat, mert itt aztán csakugyan lehet ártani a népköztársaságnak... Éppen ezért nyomatékosan tiltakozunk ezek ellen az elhamarkodott kinevezések ellen, amelyekről nem is tudunk, hogyan születhettek meg? Csak nem akariák velünk még mindig elhitetni a volt osztrák-magyar mágnás-diplomácia háborus baklövéssei, de főleg a *berni konferencia után*, hogy az a jó diplomata, aki előkelő családból származik és akin jól feszül a himzett frakk? Az ilyen daikameséknek elmult az idejük és követeliük, hogy távolítsák el a külügyminisztérium nyegele ficusait, akiknek nemcsak megbízhatósága kétséges, hanem diplomáciai tehetségük is. Nem kell megijedni a *Harrer-féle* kudarcól, fogunk találni helyettük elég kipróbált és tehetséges embert...

Dószeghy Tibor.

Tiltakozunk!

Megbízható emberek többnyire szem- és fültanuk jelentik nekünk, hogy a rendőrségen még péntek éjszaka is folytak az elfogott kommunisták ellen a hajmeresztő kegyetlenkedések. A Zrinyi-utcai főkapitányságon péntek éjjel nők meztelen testét ütötték és elfogott kommunistá katonákat bikacsökkel vertek arcon feldühödt detektívek és kényszerítették a szerencsétlen kiszolgáltatót embereket arra, hogy az arcukba csapó bikacsökket minden esetben megcsókolják.

Ilyen és ehhez hasonló válogatott középkori kinzásokkal gyötörték és gyötrik még ma is a rendőrségen azokat a szerencsétlen kommunistákat, akiket összefogdostak és ugyanakkor az ellenforradalmárok nyugodtan, sértetlenül, kényelemben és jólétben terpeszkednek kastélyaikban, paróchiáikon és palotáikban.

Hát akármennyire is megértjük mi azt, hogy a rendőrök harragszanak, de annyira nem mehetünk el a megértésben, hogy a rendőrségnek ezt az állandó vérszomjas garázdálkodását továbbra is eltűrjük. A középkor inkvizíciós borzalmait nem engedjük állandósítani a népköztársaság fővárosában, mert ez a rémuralom szégyene a népköztársaságnak és szégyene a humanizmusnak.

A lelkünk mélyéig fölháborodva tiltakozunk a rendőrségen folyó hátborzongató kegyetlenkedések ellen és meg vagyunk róla győződve, hogy ha a kormány többi tagjai nem, de a szocialista miniszterek, Garami, Kunfi, Böhm és Peidl egy pillanatig sem fogják tűrni ezeket a Tiszakorszakot is megszegyenítő állapotokat.

Salusinszky Imre mint román agitátor 25.500 korona pauszát kapott a „Luminá“-hoz

Salusinszky Imre „Az Est“ szerkesztőségében vezető szerepet tölt be, jóllehet hirlapíró körökben köz tudomásu róla, hogy milyen imponálóan tehetségtelen. Soha életében komoly hirlapíró munkát nem végzett és Az Est-nél is inkább csak mint nyomdai tördelő szerepel, de érthetetlen okból Salusinszky urat hívják Az Est helyettes szerkesztőjének. Ez a Salusinszky Imre nem volt mindig ilyen nagy férfiú és annál inkább meglepő, hogy a napokban megengedte magának, hogy Az Embert szűkebb hirlapíró-társaságban megvádolja azzal, hogy nem önzetlenül támogatja a népkormányt. Persze, hogy hamarosan kiderült, hogy ebben a tekintetben egészen szemtelenül hazudott ez a Salusinszky, aminthogy mindenki, aki azt állítaná, hogy akár Az Ember, akár annak szerkesztője, akár ettől a kormánytól, akár más kormánytól, akár magánembertől vagy vállalatától valaha életében bármit kapott volna, az hitvány rágalmozó gazember.

De ha már Salusinszky ur kedvet kapott magában ahhoz, hogy kormányzsubvenciókkal kapcsolatosan vádlóként lépjen föl, ha Salusinszky ur azt hiszi, hogy neki már joga van

purifikálni, akkor emlékeztetünk kell Az Est-nek ezt a tehetségtelen tördelőjét arra, hogy neki van a legkevesebb oka és joga arra, hogy kormányzsubvenciókat és pauszákat hánytorgasson föl valakinek. Tudni kell ugyanis, hogy ez a Salusinszky Imre évekkal ezelőtt derék román agitátorként szerepelt Budapesten és kapcsolt részein és ilyen minőségében Budapesten „Lumina“ nevű román hetilapot indított. Ha valaki azt hiszi, hogy Salusinszky ur az akkori kormánytól függetlenül szerkesztette az ő „Luminá“-ját, az téved. Allitjuk ugyanis és bizonyítani vagyunk hajlandók, hogy Salusinszky Imre az akkori kormánytól különböző részletekben négy és egynegyed évet keresztül összesen 25.500 korona pauszát kapott.

Mindjárt előzőekben részleteztük is Salusinszky ur kormánypauszáját. 1906. január 1-től ugyanez évi december hó 31-ig négy részletben, tehát 1500 koronás részletekben kapott összesen hatezer koronát. 1907-ben ismét kapott Salusinszky 6000 koronát a kormánytól. 1908-ban hasonlóképpen megkapta a maga édes kis 6000 koronáját. 1909-ben szintén nem volt rest Salusinszky fölvenni 6000 koronát és még 1910-ben is volt ez a Salusinszky olyan fürge, hogy negyedévi sajtókezüleg fölvette előre az 1500 korona szubvenciót a Lumina számára, amely közben megszűnt és így nem volt módjában Salusinszky mesternek ujjabb pénzeket fölvenni a miniszterelnökség rendelkezésének alapjából. Összesen tehát 25.500 koronát vágott zsebre az ország pénzéből Salusinszky Imre, ami abban az időben igen nagy pénz volt, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a „Lumina“ című román lap szintén elenyészően kevés példányszámbal jelent meg és jelentősége, sulya valóban nem volt. Ez a 25.500 koronával lefizetett Salusinszky Imre nevű román hirlapíró tehát valóban nagy karriert csinált, amikor a kormánypénzen kitarzott Luminától

jutott Az Est-ig. Nagy dolog, hogy a Salusinszky ur tehetségével ezt a merész karriert meg lehetett futni, de viszont illendő, hogy akinek ilyen *Luminás multja van*, az huzza meg magát szép szerényen, viselkedjék csöndesen és illedelmesen és ne akarjon purifikálni és leplezni. Az Est-nél nagy ember lehet Salusinszky ur, de hogy mivelünk harcba keveredjen, hát ott még nem tart, ez a nagyzási mániának aggasztó, sőt klinikai tünete. Egyelőre ennvit.

Karl Kraus leleplezései

Karl Kraus, aki ragyogó stílusú hécsi német író, gondolkozó és költő, aki rendíthetetlenül uszított a háboru ellen, aki „*Die Fackel*“ című folyóiratában sirt és üvöltött a háboru ellen aki (ha a neveltségesség valóban ölni tudna) rég agyonszaturizálta, agyongunyolla volna a háboru minden bűnösét — Karl Kraus összefoglalja ennek a háborunak minden förtelmét és borzalmát „*Nachruf*“ elnevezésű írásában. Emlékbeszéd ez, kélelmonadás, még sokkal több: a világháboru megörökítése az örökkévalóság színezetében. Nagyszerű, de sajnos lefordíthatatlan írásmű ez — e tekintetben olyan mint Karl Krausnak minden sora: tömörségben, precízitásban, a stílus árnyékolásában utolérhetetlen. Ezenkívül pedig tensesés, mint a tenger háborgása, tisztító, mint a süvöltő vihar, maró mint a leggyilkosabb méreg. Krisztálytisztán kifényesedik ebből a százhuszholdas füzetből (mely fölér száz monografiával), mért kellett Ausztriának (és Magyarországnak) tönkremennie.

Kraus stílusáról tanulmányokat írtak egyéniségéről köteteket. (Halálos ellenségei vannak meg imádói). Aki németül tud, aki nagyon jól tud németül, meg fogja venni ezt a művét, elolvasása izgalmába belebelegedni. Idézni belőle még sem lehet: minden sora egy-egy aforizma, több is: igazság — minden megállapítása oly szükségszerűen igaz, mint valami számtani tétel.

Hol kezdjem? „Ausztria, ez a civilizált szomszédok nagylelkűségétől megtört mizéria háboru üzent az egész világnak, mely körülvette, mert (Ausztria) prezstizse huszonnégy óránál tovább már nem bírta azt az állapotot, hogy (a világ) befogta az orrát, a ganajdomb ultimátumot intézett a szemeteshez, hogy megelőzze néhány esztendővel az eltakarítását — minden preventív háboru legtragikomikusabbjáért a tönkremenés lulságosan kis bűnhődés volt.“ Vagy: „Az a Szerbia amely egyáltalában nem volt bűnös abban a teltben, melyen az agg Ausztria alig visszatartott ujjongó érzések kíséretében frissen rajtakapalta magát — az egész világ, melynek részvétét kizárták arról a vásári komédiáról, melynek „harmadosztályu temetés“ volt a neve: (Kraus iten Ferenc Ferdinánd haláláról szól) hirtelen egy olyan ultimátum birtokában voltak, mellyel egy szenvedélyes öngyilkos a megsemmisülésével fenvegetődött arra az esetre, ha egy másik nem volt hajlandó, huszonnégy óra alatt beleegyezni a saját öngyilkosságába. Ausztria ultimátuma önmagához, hogy öt év alatt el fog tűnni a föld színéről, ha Szerbia azonnal nem kész arra, hogy államiságát eltöröltesse...“ Így gyilkolja őket sorról-sorra a Habsburgokat, a nyereszkeskedő főhercegeket, az államférfiakat, akik mind-mind tudták, hogy a háboru elvesztel — de nem hagyták abba, a biztos halálba küldték a milliókat, mert gsefelni akartak, nyereszkesdni. Százszoros halált kiált rájuk, az ezredesekre és kapitányokra és őrmesterekre, a háso országrészekben hatalmaskodó senkikre, azokra, akik elpusztították és kirabolák és megbcselenítették Belgiumot és Szerbiát (az ő bűnükért szenved most Magyarország), a sajtóra, mely uszított, mert uszította magát — de az egész országra mely őt esztendeig fürte és kibírta ezt a svindlit és tönkrement beléje.

Ezek után még csak két ténvbeli idézetet (olyan esetekről van szó, mikről a közvélemény eddig nem tudott):

„Kragujevácon 44 négyesztendei hadifogság után bevonultatott hazatért katona megérkezése estéjen nyomoru-

ságos menázsit kapott — bizonyára Lipót Szalvator konvhájából (jegyzi meg Kraus) — és ezen való dühében berugott, ami vad tombolásá, sőt a tiszték lehurrogásává fajult. A jusztifikációt (a kivégzést) leírja a következő tudósítás, mely az oda kirendelt orvosnak tanuvallomásán alapszik: „... Két párhuzamos sorban 22—22 sirt ástak, az agyonlövés két részletben történt. E kivégzés keresztülvitelére bosnyákokat rendeltek ki, akiknek két lépésnyi távolságról kellett löniök. A bosnyákoknak azonban remegett a kezük, amikor a pajtásaik arcába kellett löniök, ezért rosszul lőttek. Az első részlet a földön setrengett, halott alig volt valaki. Akkor kiadták a parancsot, hogy a puskanyilást az áldozatok fejére kell nyomni. Mikor minden anny péppé volt összelöve, sorra került a másik részlet, és ez a jelenet megismétlődött. A vezérkari főnök akkori helyettese, Suhay alezredes, aki egyébként is elhencegett azzal, hogy sok szerbnek kioltotta élete világát, a kivégzés után a vacsoránál, amikor ez ellen az eljárás ellen félnék az aggodalmakat hangoztattak, azt mondotta, hogy 300 embert is, nem is 44-et, kivégeztetett volna ugyanolyan módon. Az áldozat majdnem mind családapa volt, mindannya sok és mindenféle rendű vilézségi éremmel kitüntetve. Ennek az utolsó halálnak is félelem nélkül néztek a szemébe, hangtalanul, szemrebenés nélkül, elhárító mozdulat nélkül.”

Rettenetes! Suhaynak hívták az alezredes! Suhaynak!

Aztán a másik idézet. *Károlyról* szól aki . . . Idézzünk:

„Lássá kérem“, szolt egyszer ez a csaták irányítója, ez a császár „most jól ment Szerbiában. Tudja kérem, azt mondtam hát Kövesnek, hallja Köves, mondtam neki, ezt magának nem szabad ugy csinálnia, mint annak a Potioreknek. Szépen lassan, szépen lassan, semmi sem elsietni. Látja, megkövette a tanácsomat — aztán ment a dolog.“ (Nem tudom lefordítani ezt a sralopp könnyelmű, frivol bécsi dialektust!) Egyszer elesett valakinek a hozzátartozója; amaz a fogát csikorgatja és Ká-

rolly császár így kérdezi: „A bátyja eset?! „Igenis, császári felség.“ „Ez pech!“ Ő, ő maga Károly is látott egyszer katonákat elesni, egyiket a másik után, „a főhadiszállás mozijában, bolgár Ferdinánd mellett. A teremben semmi nesz. Csupán az első sorban egy hang — a Károly hangja — a husz kép mindegyike után mely bemutatla a mozi hatását: — „Bumsztli!“

Igy mondta a császár: bumsztli! Püf! neki! Ezt mondta.

Mohácsi Jenő.

Botrányok a lakáshivatal körül

A lakáshivatali visszaélésekről írott leplezéseinknek megvan az üdvös hatása: Garbai Sándor, az országos lakásügyi tanács elnöke sorra távolítja el az oda nem való tisztviselőket. Cikkeink megjelenése óta és azok alapján egész sereg korrump és panamista tisztviselő távozott a lakáshivatalból. Erről természetesen bölcsen hallgattak azok a nyilatkozatok és „cáfolatok“, amelyekkel a lakáshivatal tisztviselői valóságilag megostromolták szerkesztőségünket. Mert a lakáshivatal tisztviselői még „helyreigazítani“ is mernek, dr. Gungl Ferenc elnök aláírásával hosszú nyilatkozatot küldtek be hozzánk, amely minden vádunkat tagadja és amelyből kiderül, hogy a lakáshivatalnál mintaszerűbb, tökéletesebb intézmény nincs a világon. Természetesen nem vagyunk hajlandók leközölni ezt a nyilvánvalóan hamis és valótlan adatokat tartalmazó — a lakáshivatali tisztviselők által önmagukról kiállított — erkölcsi bizonyítványt és csak nevetünk azon a vakmerő kijelentésen, hogy „a lakáshivatalban nincs protekció.“ Eppen elég panaszos levelet adtunk ki, melyekből ennek az állításnak — hogy ugy mondjuk — az ellenkezője tűnik ki. Nem közöljük le dr. Vidacs Hugó helyreigazítását sem, aki azzal fenyegetett meg kísérő levelében bennünket, hogyha nem közöljük le nyilatkozatát, akkor sajtóper indít. Csak tessék. Az egyetlen nyilatkozatot amelyet mégis meg kell említenünk, dr. Szegő Vilmos írta, aki beismerte azt, hogy egy korábbi rekvirálási kérvény ellenére lakáshoz jutott, viszont igazolta, hogy ő maga is családjával a legnyomorultabb lakásviszonyok közt vándorolt.

Jellemző a lakáshivatal tisztviselőire, hogy egy ügyvédet, akit azzal gyanúsítottak, hogy a lakáshivatalról írott cikkekinkhez az adatokat szolgáltatta, *bojkottáltak és ügyeit nem akarták elintézni.* Ezért a stikliért magáért is megérdemelne a bojkottmozgalomban résztvevő 80 tisztviselő, hogy azonnal kitegyék szűrüket a lakáshivatalból.

Legkedvesebb a lakáshivatali nyilatkozatok közül dr. Székely Sándor lakáshivatali előadónak a Népszavában közzétett levele, amelyben kitanít bennünket, hogy „*egyenesen szocialista fegyelem dolga, hogy egy hivatal, melyben szocialista vezetés alatt szervezett munkások ülnek, elvtárs ne diszkreditáljon.*” Nem vitatkozunk Székely ügyvéd ural, csak nem hisszük el neki, hogy a szocializmus érdeke az, hogy a lakáshivatalban visszaélések történjenek! Ez legfeljebb csak néhány korrupt lakáshivatali tisztviselő érdeke. Székely előadó urnak külföldben is későn jutott észébe, hogy a lakáshivatalt megvédelmezze. Mért várt három hétig az első támadások után és mért csak február 19-ikén írta meg oktatató levelét? Talán csak nem azért, mert előző napon, február 18-ikán Az Emberben róla is megjelent egy kis panasz, hogy sógorának rekvirált el egy lakást, amit előzőleg más jelentett be? És ha már Székely előadó arról van szó, kérdezzünk tőle még valamit: emlékszik Valkóczy L. Pál hivatalnok esetére? Ez az ur megtudta, hogy özv. Lendvainé Laczkó Klára január 12-én meghalt és még aznap kérte az elhunytnak Eötvös-utca 27. sz. alatti lakását elrekviráltatni. Egy hét mulva felkereste dr. Székelyt, aki közölte vele, hogy valaki megelőzte őt és már január 11-én benyújtotta kérvényét. Eltekintve attól, hogy Valkóczy mikor beadta kérvényét, meggyőződött arról, hogy más jelentkező előtte nem volt, mégsem valószínű, hogy ez a rejtélyes valaki január 11-én már előre tudta, hogy Lendvainé másnap meg fog halni? Csak nem volt az illető szintén sógora dr. Székelynek?

A lakáshivatali tisztviselők cáfolataival tömegesebben csak panaszok érkeznek szerkesztőségünkbe. Beck Milánó (Lovag-utca 16.) írja, hogy egy lakást, melyet ő jelentett be először, *miután kérvényét elszűnyeztették, Seitz Emil tanárnak és menyasszonyának rekvirálták el.* Seitz Emilnek azért kellett odaadni a lakást, mert menyasszonya dr. Ladányi Armin, a lakáshivatalnál igen befolyásos ügyvédnek a sógornöje.

Más. Gabányi Jenő fővárosi tisztviselő összesen nyolc címet jelentett be a

lakáshivatalhoz, de még választ sem kapott. Végre egy ügyvéd segítségével fordult a lakáshivatalhoz, és bejelentette egy üresen álló lakás címét. A lakást rekvirálhatónak találta a referens, „csak-hogy — mondta az előadó ur — *van még egy erős reflektáns a lakásra, aki ugyan később jelentette be igényét, de ugyanakkor került célhoz és valószínűleg meg fogja kapni a kérdéses lakást, mert nyomatékosabb okai vannak.*” Gabányi most fütöl-fától kérdi, hogy mi lehet ez a nyomatékos ok? Más. Dr. Csollán karhatalmi előadóról is szól egy kis történet. Nagy Mihály (VII., Dohány-utca 84., I. 10.) írja, hogy a lakáshivatal egy kétszobás lakást rekvirált neki, amely határozatot a második fórum is jóváhagyta. Az ítélet ezzel jogerőssé vált, azonban mikor dr. Csollán előadó urhoz fordult karhatalomért, az előadó — *aki akták nélkül is kitűnően emlékezett az egész ügyre — csak az egyik szobára rendelte el a bevezetést, egyszóval egyszerűen megváltoztatta a felső fórum ítéletét, nem tudni milyenyogon és főleg nem tudni, milyen okból.* Más Özv. Hoch Lajosné, aki a Berlin-tér 5. számú házban házfelügvelő szeretne elköltözni lakásából, mert koránál és betegségénél fogva nem tudja elvégezni a házmesteri teendőket, nem tud nappal két liftet kezelni. rendben tartani egy nagy házat, vezetni a háztartását és éjjel kaput nyitni. Minthogy amíg jelenlegi házmesteri lakásában lakik, ezt a munkát végeznie kell, bejelentett egy címet egy rekvirálható lakásra. A lakást el is rekvirálták, de nem az öreg asszony számára, hanem megint egy protekciós személy részére, *akinek erre a lakásra nem is volt kérvénye beadva.*

Most, amikor az emberek gyilkolják egymást rekvirálható lakások címeiért, szinte érthetetlennek kell találni azt a plakátot, amelyet legutóbb ragasztatott ki valaki a hirdetőtáblákra: „*Rekvirálható lakások. FONCIERE-biztosítónál. Sas-utca 10. sz. alatt 50 szoba. Igazgatók hatszobás helvisége. Tanácsterem stb. RIBARI MÓR 15 szobás Andrassy-ut 25. számú lakása. Dr. MENDL ARTUR 12 szobás lakása Deák Ferenc-utca 12. TRIESTI BIZTOSITONAI 100 szoba. Poór Jakab, Steinhardt Emil igazgatók 8—10 szobás helyiségük és 15 szobás magánlakásuk. ADRIA-BIZTOSITONAI tanál Erzsébet-tér 9. szám. 30 szoba. Reiser Mihály, Lieftensteinberg Ernő igazgatók Béla kényelmű és felesleges 7—9 szobás helyiségei, 10—12 szobás magánlakása. Csodás, pazar, fűtött, világított terem, hol egymagában huszár ad el-*

Fér. Kedves katona, munkás és hivatalnok-testvérek! Ti áldott szenvedők, négy és fél évi harc után nincs fejeteket hová lehajtani, nézzétek a fentieket, ők nem harcoltak és mégis ők dúslakodnak minden jóban. Személyes fiszteleteteket tegyétek náluk. Ha nem adnak lákást, rekviráljatok!

Ki nyomathatta ki ezt a plakátot? Egy apostol-e, vagy egy zsaroló?

(d. f.)

SAS EDE ur neve nem egészen ismeretlen a nyájas olvasó előtt. Sas Ede ur Nagyváradon laptulajdonos, háztulajdonos, nyomdatulajdonos és költő volt. Hogy milyen költő arról nem érdemes beszélni, de sokkal érdekesebb az, hogy milyen laptulajdonos? Az újságírókkal szemben a leglelketlenebb munkauzsorás volt Sas ur, akivel szemben egyszer sztrájkba kellett lépnie az egész szerkesztőségnek és ki is vonult „Nagyvárad” című lapjától az egész redakció és akkor született meg a radikális „Uj Nagyvárad” című lap. Azonkívül pedig mint lapkiadó, Sas Ede volt Nagyváradon a legjobb üzletember, ami nem utolsó dolog, ha tekintetbe vesszük, hogy Nagyváradon általában nem rossz üzletemberek a lapkiadók. Hogy milyen politikai hitvallást követett Sas Ede ur, arra nézve csak azt jegyezzük meg, hogy minden kormánytól szubvenciót kapott idáig. Egy párt volt csupán, amelyre Sas Ede következetesen haragudott és ez — a szociáldemokrata párt volt: Ennek a bős haragnak Sas Ede ur vagy négy évvel ezelőtt igen szigorú formában adott kifejezést. A Vidéki Hirlapírók Országos Szövetségének igazgatósági ülésén, ahol is Szávay Gyula néhai elnök urnak Sas Ede volt a leglelkesebb támasza és barátja, tehát ennek a korrupciós szövetségnek, korrupciós összetételű igazgatóságában Sas Ede alig négy esztendővel ezelőtt azt ándítványozta, hogy a Vidéki Hirlapírók Országos Szövetsége bélyegezze meg a szociáldemokrata párt lapját, a Népszavát, azért, mert Rákosi Jenőt, a „Budapesti Hirlap” akkori főszerkesztőjét méltatlanul

és igazságtalanul támadja. És Sas Ede ur indítványára, a többi Sas Edékből és Szávay Gyulákból álló társaság valóban meg is bélyegezte akkor a Népszavát. Én akkoriban barátságtalan sorokat írtam a Népszavában Sas Ede ur nagyváradi viselt dolgairól. Sas Ede ekkor a „Nagyvárad” című lapjában azt írta, hogy sajtópört indit ellenem. Mondanom sem kell, hogy elfelejtette a sajtópört megindítani. Ez eddig rendben van. Hanem az már azután sehogy sincsen rendben, hogy a forradalom győzelme és a szociáldemokrata párt kormányképesége napján Sas Ede ur kaptamagát és belépett a szociáldemokrata pártba. Nemcsak belépett a pártba, hanem Csizmadia Sándor elvtársunknak valahogyan a közelébe férközött és úgy halljuk, hogy Csizmadia elvtárs Pirkadás című irodalmi folyóiratának Sas Ede ur is egyik szerkesztője lesz. Hát ez aztán már valóban a legnagyobb szemtelenség. Nem elég, hogy Sas Ede csuffá teszi a familiát azzal, hogy belép a szociáldemokrata pártba, nem elég, hogy ezzel kompromittálja a pártot, hanem már előtérbe is tolakodik, már felhasználta Csizmadia elvtársnak az ügyben való tájékozatlanságát és már egy szocialista folyóirat élén akar szerepelni. Nagyváradon hangosan röhögtek az emberek, amikor meghallották, hogy a munkauzsorás, üzletes, Népszavagyalyázó Sas Ede ur legutóbb a szocialista újletre adta magát. Ha azután Csizmadia Sándor oldalán a Pirkadás élén is megjelenik Sas Ede ur rossz hangzású neve, akkor röhögni fog az

Feltes szerkesztő és kiadó:

GONDÖR FERENC:

Helyettes szerkesztő:

DÍÓSZEGHY TIBOR.

Kiadóhivatali igazgató: Mocznay Aladár.

Evi előfizetés 50 kor., fél évre 25 kor., negyedévre 12 kor., 50 fill.

Szerkesztőség: IV. ker., Királyi Pál-utca 14. Kiadóhivatal: VI. ker., Izabella-utca 66. Telefon: Szerkesztőség József 68—86. Kiadóhivatali telefon 26—87.

Megjelenik minden kedden.

DÉLI HIRLAP

Felelős szerkesztő: PUSZTA BÉLA

Egy szám 20 fillér.
Példvve K 30.—, Negyedévve K 15.—

ZSOLDOS TANINTÉZET

a legjobb sikerrel készít
elő magánvizsgákra

Dohány-u. 84

Telefon: 32-40.

APOLLÓ-KABARÉ

A nagyszerű új műsor!

Előadás kezdete 6 órakor.

Ünnep és vasárnap délutántól 3
órákor megszüntetett helyre előadás
teljes esti műsorral.

DIANA
DUDER

FŐVÁROSI ORFEUM

Budapest, VI., Nagymező-utca 17. szám
Igazgató: Keleti és Ribner. Telefon 3-17

I VOO-DOO? — Káler hasbeszélő. —
Vindobona. — Gyárfás. — A póttörj, stb.

Előadás kezdete 8/16 órakor

Munka után legkellemesebben
szórakozik a köztársasági
harmonikával!

Kapható az összes hangszerek készítő mesterénél.

Hangszerotthon

Fekete Mihály

Budapest, VIII., József-körut 9. szám

Menjünk
Schostyén

„GAMBRINUS” öttermőbe
VII., Erzsébet-körut 27
Estéknként Brassó Kozák Gábor muzsikál

MUSZÁJ NEVETNI!

„UJVÁRI TELEFONÁL“

a címe annak a legújabb, kétoldalu tréfás hanglemeznek melyet Ujvári Károly adott elő. — Ezen a hanglemezen

a kitűnő Komikus

felülmutta önmagát, olyat nyújtott, amely e lemezhez fűzött óriási várakozást teljes mértékben igazolja, szóval

a legjobb hanglemez

produkczióit. E lemez pénzért nem kapható, csupán 6 darab lejátszott lemez ellenében, kizárólagos joggal

WÁGNER

hangszernagyáruházában

Telefón: József
35-92

Budapest, József-Körut 15.
Fiók: IX., Ráday-utca 18.

Óvás! Figyeljen a WÁGNER névre, hogy máshoz be ne tévedjen.

Beszélőgépek 200 Kor-tól 1000 Kor-ig
Dalszöveges lemezjegyzék és árjegyzék ingyen